

Titlu original: *Le Grand Art des petites escroqueries.*

Autor: Sophie Endelys.

Opera a fost publicată prima dată în limba franceză de către LES PRESSES DE LA CITÉ în anul 2020.

© Presses de la Cité, un département de Place des Editeurs, 2020.

92 avenue de France – 75013 Paris, FRANCE

© 2021 by Editura Lebăda Neagră
pentru prezenta ediție în limba română

Această carte este protejată de legile copyrightului. Reproducerea, multiplicarea, punerea la dispoziția publică, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea deținătorului copyrightului constituie încălcări legislative cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc în conformitate cu legile în vigoare.

Credit foto copertă: © iStock.com/vasare

www.blackswanpublishing.ro

Editura Lebăda Neagră

Iași, B-dul Chimiei nr. 2, bl. C1, et. 2, ap. 22, 700391

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ENDELYS, SOPHIE

Marea artă a micilor escrocherii / Sophie Endelys ; trad. din lb. franceză de Diana Gradu. - Iași : Lebăda Neagră, 2021

ISBN 978-606-9682-25-8

I. Gradu, Diana (trad.)

821.133.1

Sophie Endelys

MAREA ARTĂ A MICILOR ESCROCHERII

Traducere din limba franceză
de Diana Gradu

Lebăda Neagră

Iași, 2021

I. Mincinosul

※※

Era deja târziu când, pe 29 iulie 1989, Julia James înghiți trei pahare de whisky, o ceașcă de cafea neagră și două pastile de Xanax. Fără a arunca un ochi la dezordinea care domnea în bucătărie, strânse repede documentele împărăștiate pe masă, se înfășură într-o pelerină impermeabilă și trânti ușa. Era o noapte fără lună. Vremea senină și caldă se stricase până la sfârșitul după-amiezii. Picături uriașe de ploaie, suflate de vânt, cădeau din cer într-o aversă dezlănțuită și capricioasă.

În mașină, și-a aprins o țigară și a coborât geamul ca să iasă fumul. La radio se auzea *Suzette* cântată de Dany Brillant. Farurile o luminară pe Clémence, fata ei, care, în pijama, stătea în pragul casei.

— Mamă, unde te duci?

— Nu-ți face griji, mă întorc.

— Ai băut prea mult, nu poți conduce!

— Încetează să o faci pe jandarmul cu mine, mergi în casă și te culcă, o să răcești!

Enervată, Julia ridică geamul și porni. Mai întâi, dădu ocol casei și apoi intră pe aleea principală. Cauciucurile scârțâiau pe pietriș, iar ea luă curba care ducea spre

poarta deschisă: la dreapta, drumul; în stânga, fagul mare și arâmiu deja. Julia a învățat de două ori din volan: o dată ca să fixeze direcția, iar a doua oară ca să nu se înămoalească în șanțul plin de apă. Dar pierdu controlul volanului și mașina se lăsă pe o parte și se izbi apoi de arborele gros cu un zgomot asurzitor, urmat de o tăcere absolută. Pe fruntea șoferiței, parbrizul făcut fărâme, lăsă desenul unei pânze de păianjen. Volanul îi străpunse cutia toracică. Schimbătorul de viteze îi deplasă șoldul. Avea și fracturi la coloană, la bazin și la piciorul drept.

Nu s-a găsit niciun semn de frânare, doar două urme de noroi până la punctul de impact. Cum nu exista nimic care să explice accidentul, în afară de condițiile meteo nefavorabile, s-a vorbit de alcool, depresie, neatenție și oboseală. Tentativa de sinucidere nu a fost exclusă.

Deși credea că totul se sfârșise, Julia rămase în viață. O existență refăcută pe viu, fără anestezie, într-un scaun cu rotile; rămase prizonieră într-un corp sfărmat, paralizat, desfigurat, ținut pe un pat de spital, cu privirea pironită la singura fereastră din încăpere. Îi luă zece ani să moară. Zece ani de durere și de tăcere.

În acești zece ani, maicile din Sainte-Charité veghează asupra ei. Sora Thérèse, călugărița care îi avea în grijă pe cei grav bolnavi, cei incapabili să se miște cât de cât, le puneă între degete un creion și pe cearșaf un carnețel. Era singura lor legătură cu exteriorul.

Și Julia începuse să deseneze fereastra și ce se vedea pe ea. Mereu aceeași. Un desen fără anestezie. O deschizătură încadrată de bare într-un clarobscur bezmetic.

Fereastra dădea spre frunzișuri, redată cu linii mari. Când Julia muri, în cele din urmă, sora Thérèse păstrase acele schițe. 502 de desene în alb-negru. 502 de mâzgălituri. Sumbre, austere, apăsătoare.

Apoi muri și sora Thérèse. Când s-au descoperit acele desene, trecuseră 21 de ani de la accident. Nimeni de la Sainte-Charité nu-și mai amintea de martiriul Juliei James. Spitalul, devenit public, fusese integrat în Centrul Spitalicesc Intercomunal din Groumenville, care deservea o parte din ținutul Caux. Între voluntari nu mai erau decât trei bătrâne călugărițe.

Soarta acestor foi, dictate de disperare, a fost încredințată surorii Marie de la Miséricorde. În virtutea articolului patru al regulamentului intern al congregației, efectele personale și alte obiecte abandonate trebuiau fie date altcuiva, fie distruse. Totuși, călugărița ezită. Aceste schițe erau mărturia unei existențe, o existență ieșită din comun, e adevărat.

Consultând registrele a dat peste un nume și o adresă: Clémence James, Cheiul Valmy nr. 48, arondismentul 11, Paris. Sperând ca această adresă să fie încă actuală, sora Marie a trimis și o scrisoare, împreună cu desenele.

Doamnă,

Restructurarea Centrului Spitalicesc ne obligă să închidem Sainte-Charité și să ne mutăm. Cu această ocazie, am găsit în arhive aceste desene realizate de mama dumneavoastră, cât a stat la noi, între 29 iulie 1989 și 29 iulie 1999, când și-a dat sufletul și s-a dus la Ceruri.

Astfel, vineri, 2 aprilie 2010, desenele au fost expediate într-o cutie de pantofi, învelită în hârtie de ambalaj. Din scrupulozitate, sora Marie a aranjat desenele în ordine cronologică. Ultimul dintre ele nu era nici mai trist, nici mai vesel decât celelalte, era doar cel din urmă.

※ ※

Ce să gătească pentru un secret de familie?

Marius oftă. Avea obiceiul să stea întins, cu ochii deschiși, așteptând să sune alarma. În douăzeci și două de minute. Acum douăzeci și unu.

Pește, carne, tartă? Vițel poate, dar nu vită. Dorada cu portocale și cu fenicul ar fi o idee bună, dar prea puțin reconfortantă. Un rasol, poate? Marius avea prea puține elemente ca să se hotărască. Conversația la telefon fusese scurtă.

— Aici Clémence James, fiica Juliei James. Dumneavoastră sunteți editorul mamei mele?

Marius scăpase un „da”.

— Aș vrea să vorbim de Julia, ne-am putea întâlni la dumneavoastră, la Rouen?

Tonul era sec. Fraza scurtă, fără emoție.

O înțepătură dureroasă îl împiedicase pe Marius să răspundă. Morfolise un „de ce nu?”. Atunci femeia evocase accidentul căruia Julia îi căzuse victimă, urmat de zece ani de agonie, pe jumătate moartă. Clémence adăugă că primise o scrisoare care îi adusesese aminte de această

perioadă chinuitoare. De atunci, încercase să înțeleagă ce se întâmplase. Marius se prefăcu plin de milă față de ea. În cele din urmă, își dădură întâlnire în 20 aprilie. Disponibilitatea lui Clémence era limitată. Întâi voia să se vadă cu o călugăriță de la Centrul Spitalicesc din Groumenville, iar apoi făcea un ocol prin Rouen. Era posibil?

— Trăiesc la Paris, sunt profesoară de pian și nu pot lipsi decât în timpul vacanțelor școlare.

Marius, care preferă să zică „nu”, se trezi spunând „da” și invitând-o la prânz.

Pește, carne, tartă? Vițel poate...

Nu te mai gândi la asta!

În mai puțin de douăsprezece minute, stomacul lui Marius se strângea în fața a douăzeci de ani de minciună. Era ca și cum se trezea dintr-un somn fără sfârșit. Era Frumoasa Adormită pe care un telefon o aducea la viață, revenind în momentul când adormise. Să restabilească adevărul după o impostură atât de îndelungată era ca și cum ar fi renunțat la un vis, la o obsesie, la o vină devenită familiară.

Nu te mai gândi la asta!

Afară, noaptea era totală. În speranța unui răgaz cât de mic se cuibări lângă soția lui și îi petrecu mâna pe sub talie. Victorine mormăi ceva și îi dădu mâna la o parte. Se crease un gol între ei, ea mereu adormită, el mereu treaz. Ca să se apropie din nou de nevastă, Marius își ridică perna și dădu cu piciorul unui obiect greu, care căzu cu un zgomot sec pe podea. Tresări. Era o carte, *Cele 366 de rețete ale baronului Brisse, meniuri de post și de frupt*,

ediția din 1867, pe care Victorine i-o oferise cu o zi înainte, cadou de pensionare.

Pensionare! Subiectul îl neliniștea. Cu zece ani înainte, Marius ar fi renunțat bucuros la slujbă. Acum avea bani, dar nicio bucurie. Acum, că mergea pe 65 de ani, librăria la care era acționar fusese vândută, iar în loc era un magazin de haine. Marius era prea bătrân ca să-și caute altceva de lucru.

Victorine se întoarse pe partea cealaltă. Vorbea în somn, neinteligibil. Marius închise ochii, cuprins de o moleșală stranie care îi paraliza judecata. În sfârșit, odihnă. Cea adevărată!

„Bip, bip!”

Apăsă butonul alarmei, dar, un minut mai târziu, soneria porni mai abitir.

Marius avea senzația că e singur pe pământ. În picioare, făcu pipi într-o toaletă roz aprins, în formă de romb, care se curăța singură. Victorine avea inițiative stranii, când era vorba de utilități. Când renovaseră baia, puțin a lipsit să nu pună cadă în cameră.

De ce nu și bude colective pentru petreceri-excrement, ca în Buñuel?

Cuvinte și mirosuri.

Marius își amintea de scena din film în care burghezii, așezați pe toaletele proprii trimiteau, tot la veceu, o fetiță care zicea că îi este foame, să-și caute ceva de mâncare.

Victorine avea o preferință pentru suprarealiști, de care nu era conștientă. Noua cultură ecologică este pivotul redistribuirii sensului și practicilor în mediul în care trăim,

citise el în revista pentru care lucra nevastă-sa. După Victorine, vechile obiecte renășteau, schimbându-și funcția inițială: să transformi valiza în măsuță pentru cafea, să agăți de perete formele de prăjituri, în chip de ramă de fotografii, să atârni conserve ca pe niște abajururi, să transformi o valiză pe rotile în scaun rulant, să convertești cizmele în vase de flori... sau bicicleta fixă, în stativ de rufe. În cele din urmă, cada fusese instalată în partea cealaltă a băii. Marius trase apa și se spălă pe mâini și pe față. Cântarul din baie arăta 82 de kg. Rezonabil pentru un bărbat de vârsta și de înălțimea lui. Dacă o fi exact acest cântar! O bănuia pe Victorine că umblase la ace ca să nu fie prea demoralizată de rezultatul slab al regimurilor ei de slăbit. În trimestrul trecut, Marius își bănuise nevasta de infidelitate. Pleca nu se știe unde, se întorcea seara târziu, era roșie în obraz. De mai multe ori telefonul sunase, iar ea răspunsese monosilabic, aproape onomatopeic, punctând cu câte un „da” sau cu „de ce nu?”.

Într-o după-amiază, o zărise pe strada Gros Horloge, în centrul orașului; cu mers alert, ca o amantă care se duce la iubitul ei. O strigase, dar nu îl auzise. Mai puțin din gelozie, cât din curiozitate, o urmărise. Victorine nu se dusese la vreun hotel, ci la o clinică de înfrumusețare și întinerire. Programul complet: *peeling* chimic, micro-nutriție, terapeutică hormonală, liposculptură, *filling*, totul pentru 300 de euro pe săptămână. Marius nu spusese nimic. Din rațiuni de economie, ar fi preferat amantul. În orice caz, îi plăceau rotunjimile soției lui. Și ridurile. Vremea care se respecta era cea care se vedea.

Acum dăduse drumul la apă caldă și își rădea barba cu un brici. Se șterse de spumă și clăti mânușa într-un recipient de piatră brută, care le servea drept chiuvetă.

În oglindă vedea un chip împrăștiat și ochi cenușii. Nicio urmă din suficiența pe care i-o reproșa fiul său.

— Tati, ai un aer așa de mulțumit de tine!

De ce oare trebuie ca progeneriturile noastre să fie fără milă?

Alexandre avea 27 de ani. Făcea un doctorat interminabil în sociologie. Ca Penelopa, deșira noaptea ce scria ziua. Era talentat, instabil, dar și perseverent. Studentul etern, prost îmbrăcat, mereu fără milă.

— Ai vreun proiect în viitorul apropiat? îl întrebase cu o zi înainte fecioru-său, dându-i un vraf de cărțuții: *Cum să ai o pensie fericită, Pensia pentru necunosători, Fața și reversul pensionării...*

Marius își ascunse dezamăgirea, fiind convins că nu va scăpa nici de plictis, nici de lene. Se simțea ca un parazit legal. Singura lui certitudine era că nu putea să scape de dezastrul adus de bătrânețe. Curajos, îi vorbi de trezitul mai târziu, de călătoriile exotice, de îmbogățire spirituală, dar în sinea lui, nu credea că avea vreo perspectivă.

— Tată, trebuie să ai o preocupare, un os de ros.

— Nu sunt câine.

Ce vanitate să mai vezi în aceste trăsături obosite? Marius își umflă obrazii și se amuză făcând zgomot cu buzele. Își trase un chimono din pluș, de culoarea ciocolatei. Chiar și la micul dejun, îi plăcea să fie îngrijit.

Nu te mai gândi la asta.

În bucătărie, își făcu o cafea la care adăugase un fir de cicoare, scoase prăjitorul și tăie două portocale. Pentru Marius, un rafinat neobosit, stomacul era epicentrul sensibilităților care aveau nevoie de un inventar de savori în veșnică readaptare.

Odinioară, avusese ambiția de a scrie, în maniera baronului Brisse, 366 de declinări ale emoțiilor umane asociate felurilor de mâncare. Expresia bucuriei, a tristeții, a mâniei, a fricii, a surprizei, a silei trebuia să aibă în farfurie un răspuns pertinent. Marius propunea curcan și șampanie Ruinard în caz de redresare fiscală; roșii umplute cu carne de vită pentru a susține timiditatea excesivă. Dezamăgirea în dragoste cerea mai multe feluri: iepure soté cu muștar pentru întâlnirile ratate, anghinare umplută pentru certurile dintre îndrăgostiți, omletă cu brânză de vaci pentru cei părăsiți. Niciodată șampanie, ci Lacrima Christi, vin italianesc de care nimeni nu se putea lipsi pentru a-și potoli pasiunea. Pentru seriile nostalgice, Marius preferă fursecurile *macarons* în loc de brișe proustiene.

Multă vreme, Marius redactase fișe de meniu, testând pe el adecvarea umorilor și a succulențelor emoționale. Oare unde le pusese? Nu-și mai amintea. Ce mai contează, oricum și pentru asta era prea târziu.

Când cafeaua a fost gata, în bucătărie își făcu apariția și Victorine. Frumoasă, în neglijeu, se apropie să îl sărute. Marius o mângâie pe gât prin decolteul cămășii de noapte. În treizeci și cinci de ani de mariaj nu avusese

Res nicio clipă de disconfort, niciun moment de discordie. În afară de secvența cu liposculptura, Victorine nu îi refuzase niciodată nimic. Nu pretextase niciodată o criză de ficat sau o migrenă. Stomacul nevestei rezistase eroic.

- Dragul meu, nu arăți prea grozav. Îți fac o tartină?
- Nu mi-e foame.

Răspunsul o neliniști pe Victorine care se uita la chipul contrariat al lui Marius.

— E din pricină că nu mai lucrezi sau e de la telefonul primit de dimineață? De asta îți faci sânge rău?

- Era fata Juliei James...
- Cine?

— O scriitoare, o știu de pe când lucram la editura Jatakam.

— Îmi aduc aminte de ea. Cărțile ei se vânduseră bine. Ce s-a ales de ea?

- A murit de ceva timp.
- Și fiică-sa ce vrea de la tine?

— Nu știu... Să vorbim despre mamă-sa. Julia James era unul dintre autorii noștri privilegiați. Era talentată, dar cam dusă.

- Ce i s-a întâmplat?
- E o poveste complicată.

Marius se foi pe scaun.

— Julia publicase două cărți la Jatakam și semnasem pentru următoarea, pe baza unui sinopsis care, la prima vedere, părea interesant. Manuscrisul trebuia depus în versiunea finală în septembrie 1989. Poate pentru că romanele precedente se vânduseră fără probleme, am fost

mai puțin vigilenți, lăsând-o pe Julia să își scrie textul în ritmul ei. Totuși, în iunie, în ciuda insistențelor mele, nu aveam ce alege din ce îmi trimisese. Șefii de la Jatakam deveniseră nervoși și mi s-a spus să pun presiune pe autor.

— La ce te-ai gândit?

— Ca să o motivez, am invitat-o la un prânz de lucru La Closerie de Lilas.

— Se poate și mai rău! Despre ce trebuia să scrie?

— *Marea artă a micilor escrocherii...*

— E titlul ales de editură?

— Provizoriu.

— Ezit între eglefin și găluște din pește. Doriți un antreu?

Marius își puse ochelarii ca să studieze meniul. Ideea de a lua prânzul La Closerie des Lilas îi păruse profitabilă. Spera că o farfurie plină, într-un decor cu parfum de celebrități literare, ar da oarece aripi scriitoarei. Pentru că locurile de la fereastră erau deja rezervate, fuseseră instalați la o masă pe colț, acoperită de o față de masă albă, atât de albă, că te dureau ochii. La fel și șervetele. Două persoane cunoscute își făcură apariția. Vorbeau nestingherit, cu voce joasă, indiferente la cei din jur.

Și ultima masă era ocupată de acum. Era bine. Conversațiile se învârteau în jurul impozitelor, a serviciului, a politicii. Și despre vreme. Parisul transpira. Vara venise mai repede.

Până la urmă, Julia James alesese egletinul poșat *à l'anglaise*, iar Marius, momițe de vită cu sos de ghimbir.